

تاریخ آلمان

از ۱۹۱۴

یادداشت‌ها

۱. روند تاریخ آلمان

۱. برای مثال بنگرید به:

the contributions to Arnd Bauerkamper, Martin Sabrow, Bernd Stöver (eds), *Doppelte Zeitgeschichte. Deutsch-deutsche Beziehungen 1945–1990* (Bonn: Dietz Verlag, 1998).

۲. جمهوری وایمار: خاستگاه و جهت‌گیری‌ها

۱. مقایسه شود با:

Dick Geary, 'Working-class Culture in Imperial Germany' in R. Fletcher (ed.), *Berndtstein to Brandt* (London: Edward Arnold, 1987).

2. Isabel Hull, *Absolute Destruction: Military Culture and the Practices of War in Imperial Germany* (Ithaca and London: Cornell University Press, 2005).

و نیز بنگرید به:

Alan Kramer, *Dynamic of Destruction: Culture and Mass Killing in the First World War* (Oxford: Oxford University Press, 2007).

۳. برای تحلیل و مشارکت در مناقشات اخیر بنگرید به:

M. Hewitson, *Germany and the Causes of the First World War* (Oxford: Berg, 2004).

و برای ارزیابی مجدد نقش امپراتور درون یک پیکره امپراتوری سیاسی:

۵۴۶ ■ تاریخ آلمان از ۱۹۱۴ تا امروز

Christopher Clark, *Kaiser Wilhelm II* (Harlow/Pearson, Profiles in Power, 2000).

۴. برای مشارکت در تجربیات «سربازان عادی» و برای جوامع روستایی دهقانی آن‌ها (و نه اعضای طبقات اجتماعی مرفهی که نامه‌ها و آثار ادبی‌شان در درک ما از تجاربشان در جنگ کبیر بسیار دخیل بوده است) بنگرید به:

Benjamin Ziemann, *War Experiences in Rural Germany, 1914–1923* (Oxford and New York: Berg, 2007).

۵. برای مثال بنگرید به صفحات ۱۲۱–۳۶ کتاب:

Richard Bessel, 'The "Front Generation" and the Politics of Weimar Germany', in Mark Roseman (ed.), *Generations in Conflict* (Cambridge: Cambridge University Press, 1995).

۶. به ویژه بنگرید به:

Wolfgang Mommsen, 'The German Revolution 1918–1920: Political Revolution and Social Protest Movement', in Richard Bessel and E. J. Feuchtwanger (eds), *Social Change and Political Development in Weimar Germany* (London: Croom Helm, 1981).

۷. ارقام برگرفته از صفحه ۱۱۸ کتاب:

W. Michalka and G. Niedhart (eds), *Die ungeliebte Republik* (Munich: dtv, 1980).

۸. صفحه ۱۴۷ کتاب:

R. Bessel, 'Why did the Weimar Republic Collapse?' in Ian Kershaw (ed.), *Weimar: Why Did German Democracy Fail?* (London: Weidenfeld and Nicolson, 1990).

۹. صفحات ۹۱–۱۰۶ کتاب:

E. Kolb, *Die Weimarer Republik* (Munich: Oldenbourg, 1988).

۱۰. بنگرید به:

Helen Boak, 'Women in Weimar Germany: The "Frauenfrage" and the Female Vote', in Bessel and Feuchtwanger, *Social Change*.

۳. سقوط دموکراسی و ظهور هیتلر

۱. مقایسه شود با صفحات ۴۰۵–۳۹۰:

F. L. Carsten, *The Reichswehr and Politics* (Oxford: Clarendon Press, 1966).

و صفحات ۱۷۱–۳ کتاب:

Eberhard Kolb, *Die Weimarer Republik* (Munich: Oldenbourg, 1988).

۲. به‌ویژه بنگرید به فصل ۱:

Ian Kershaw, *The 'Hitler Myth'* (Oxford: Oxford University Press, 1987).

۳. تشخیص تمایز بین به‌کاربردن فصاحت و پروپاگانداپی و به‌اصطلاح با هر «برنامه‌ای» که به این نام شناخته می‌شد و رژیم نازی برای مخاطبان مختلف از آن بهره می‌جست بسیار مهم است. سامی ستیزی دیوانه‌وار خود هیتلر در سخنرانی‌هایش پس از سال ۱۹۲۳ به نفع کمونیست‌ستیزی‌ای رنگ باخت که احتمالاً انعکاسی گسترده‌تر دارد. بنگرید به فصل ۹:

Kershaw, *The Hitler Myth*.

و نیز:

J. P. Stern, *Hitler: The Führer and the People*, 3rd edn (London: Fontana Press, 1990).

۴. صفحه ۳۲ کتاب:

Harold James, 'Economic reasons for the collapse of the Weimar Republic' in Ian Kershaw (ed.), *Weimar: Why did German Democracy Fail?* (London: Weidenfeld and Nicolson, 1990).

۵. به‌ویژه بنگرید به:

Harold James, *The German Slump* (Oxford: Clarendon Press, 1986).

۶. برای پخش این مناظره به انگلیسی بنگرید به:

Kershaw, *Weimar*.

۷. ارقام برگرفته از صفحات ۸۳-۸۲ کتاب:

M. Broszat, *Hitler and the Collapse of Weimar Germany* (Leamington Spa: Berg, 1987).

۸. برای موضوع جدل‌آفرین ارتباط میان تجارت بزرگ و رژیم نازی، به‌ویژه بنگرید به:

H. A. Turner, *German Big Business and the Rise of Hitler* (Oxford: Oxford University Press, 1985).

۹. به‌ویژه بنگرید به مرجع زیر که این پاراگراف کاملاً بر اساس آن نگارش شده است:

Tom Childers, *The Nazi Voter* (Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1983).

۱۰. همان مأخذ، صفحات ۲۶۴-۲۶۵

۴. جامعه ملی؛ دولت، اقتصاد و اجتماع، ۱۹۳۹-۱۹۳۳

۱. به نقل از جلد ۱، صفحه ۱۶۰ کتاب:

J. Noakes and G. Pridham, *Nazism: A Documentary Reader*, revd edn (Exeter: University of Exeter, 1983)

۵۴۸ ■ تاریخ آلمان از ۱۹۱۴ تا امروز

۲. به نقل از صفحه ۳۰۲:

K. D. Bracher, *The German Dictatorship* (Harmondsworth: Penguin, 1980).

۳. دربارهٔ این منازعات برای مثال بنگرید به:

E. N. Peterson, *The Limits of Hitler's Power*

(Princeton, NJ: Princeton University Press, 1969); M. Broszat, *The Hitler State*

(London: Longman, 1981; orig. 1969); Hans Mommsen, 'Hitler's Stellung im

national-sozialistischen Herrschaftssystem' and Klaus Hildebrand, 'Monokratie

oder Polykratie? Hitlers Herrschaft und das Dritte Reich', both in G. Hirschfeld and

L. Kettenacker (eds), *Der 'Führerstaat': Mythos und Realität* (Stuttgart: Klett-Cotta,

1981).

و مباحثهای اساسی از ایان کرشاو در فصل ۴ کتاب:

The Nazi Dictatorship (London: Edward Arnold, 1985).

۴. صفحه ۳۵ کتاب:

Der Volksbrockhaus (Leipzig: 8th edn, 1939).

۵. برای دیدن چنین اعمالی بنگرید به مدارک، صفحات ۲۶۵-۱۹۵ کتاب:

G. Platner (ed.), *Schule im Dritten Reich* (Munich: dtv, 1983).

۶. خصوصاً بنگرید به:

Inside Nazi Germany (London: Batsford, 1987); H. Böll, *Was soll aus dem Jungen*

bloss werden? (Bornheim: Lamuv Verlag, 1981).

7. P. Hiron, *Knaurs Gesundheitslexikon: Ein Führer für alle durch das Gesamtgebiet der modernen Medizin* (Berlin: 1940).

مداخلی تحت عنوان:

'Erbgesundheit' and 'Eheberatung'.

اولین مأخذ - در میان عباراتی پر تصنع، به کودکی می پردازد که برای نجات زندگی راهی سفری

دراز می شود - در رابطه با شیوه‌ای که نازی‌ها برای اولین بار در تاریخ برای ممانعت از تکثیر

نسلی بیمار، به اقدامات عملی روی آورده است، شامل عبارات پر تصنع است.

۸. به ویژه بنگرید به:

Jill Stephenson, *The Nazi Organization of Women* (London: Croom Helm, 1981).

۹. به ویژه بنگرید به:

Ian Kershaw, *Popular Opinion and Political Dissent in the Third Reich* (Oxford: Clarendon Press, 1983).

۱۰. مقایسه شود با:

Heinz Boberach (ed.), *Berichte des SD und der Gestapo über Kirchen und Kirchengemeinden in Deutschland, 1933-1944* (Mainz: Matthias-Grünewald Verlag, 1971).

۱۱. همان مأخذ، صفحه ۷۰، به هنگام سرودن اشعاری چون:

Dir'Versege nicht; 'Und wenn die Welt voll Teufel war: 'aus tiefer Not schrei' ich zu

همچنین برای مرور نقش کلیساها بنگرید به صفحات ۴۵-۳۷:

M. Balfour, *Withstanding Hitler* (London: Routledge, 1988).

۱۲. جلد ۲، صفحات ۲۶۳-۲۶۲:

Noakes and Pridham, *Nazism*.

۱۳. مأخذ مقایسه شود با صفحه ۵۶۳ کتاب:

'Reichs-Autobahnen' in the Volksbrockhaus p. 563: 'die nationale Bedeutung der Reichsautobahnen liegt darin, dass sie weite Landesteiledem Verkehr erschliessen und das Ineinanderwachsen der deutschen Stämme fördern'

۱۴. بنگرید به صفحات ۱۴۹-۱۴۸ کتاب: (Anatomie des SS-Staates (Munich: dtv, 1967:

R. J. Overy, *The Nazi Economic Recovery 1932-38* (London: Macmillan, 1982); V.

Berghahn, *Modern Germany* (Cambridge: Cambridge University Press, 1982), pp.

148-9.

۱۵. بنگرید به:

Kershaw, *Nazi Dictatorship*, ch. 7; the classic study is David Schoenbaum, *Hitler's*

Social Revolution (London: Weidenfeld and Nicolson, 1969; orig. 1966).

۱۶. به نقل از هلموت کراوسنیک، در جلد ۲، صفحه ۲۷۹ کتاب:

'Judenverfolgung' in Hans Buchheim et al., *Anatomie des SS-Staates* (Munich: dtv,

1967.

۱۷. مقایسه شود با صفحات ۳۲-۲۷:

David Astor, 'Adam von Trott: A Personal View' in Hedley Bull (ed.), *The Challenge*

of the Third Reich (Oxford: Clarendon Press, 1986).

و نیز بنگرید به صفحات ۱۷۹-۸۷ کتاب:

Michael Balfour's discussion of Trott in *Withstanding Hitler*.

۵. جنگ، نابودی و شکست

۱. درباره گئورگ السر بنگرید به صفحات ۱۲۳-۳۶ کتاب:

۵۵۰ ■ تاریخ آلمان از ۱۹۱۴ تا امروز

J. P. Stern, *Hitler: The Führer and the People*, 3rd edn (London: Fontana Press, 1990).
۲. درباره گنار از جنگی اروپایی به جنگی جهانی و ارتباط تعارضات اروپا با تعارضات مجزا در کشورهای حوزه اقیانوس آرام بنگرید به:

W. Carr, *From Poland to Pearl Harbor* (London: Edward Arnold, 1985).

۳. لحن گزنده هیتلر در کتاب نبرد من قطعاً دیدگاه‌های او را به صراحت نشان داده بود. برای موضوع کم‌اهمیت شدن سامی ستیزی در میان مردم بنگرید به فصل ۹ کتاب:

I. Kershaw, *The 'Hitler Myth'* (Oxford: Oxford University Press, 1987)

۴. برای مثال بنگرید به صفحات ۱۶۳ تا ۱۶۵ کتاب:

H. Diwald, *Geschichte der Deutschen* (Frankfurt: Propyläen 1978) M. Stürmer, 'Das industrielle Deutschland' in H. Boockmann et al., *Mitten in Europa: Deutsche Geschichte* (Berlin: Siedler, 1984), pp. 358-9; G. Schulz, *Deutschland seit dem Ersten Weltkrieg, 1918-1945* (Göttingen: Vandenhoeck and Ruprecht, 1976), pp. 217-18.

آخرین این‌ها توانست با موفقیت به موضوع هولوکاست در سه جمله بپردازد، به‌منزله رویکردی خاص ارزش مباحثه را دارد. اولین و طولانی‌ترین جمله نسل‌کشی را در بافت کمونیست ستیزی قرار می‌دهد و با روش‌های کشمکش بربرانه به مبارزه برمی‌خیزد؛ تمام فرآیند کشتار جمعی را در نیم‌جمله‌ای خلاصه می‌کند که می‌گوید بیشتر اردوگاه‌های کار اجباری که در آن‌ها کشتار در اختفای کامل اتفاق می‌افتاد، درون خود دولت عمومی [بخشی از سرزمین‌های جمهوری دوم لهستان که در زمان چیرگی آلمان نازی بر لهستان در جریان جنگ دوم جهانی بخشی مجزا از سرزمین‌های رایش بزرگ شمرده می‌شد] قرار داشتند (غیر از مکان آشویتس). دومین جمله به ما می‌گوید عملیات توسط اس‌اس و تحت نظارت هیملر، رهبر اس‌دی، هایدریش و در نهایت خود هیتلر انجام می‌شد و اینکه وسعت کامل آن تا پس از پایان جنگ کشف نشد. سومین جمله می‌گوید این مسئله بیانگر امحای بخش قابل توجهی از یهودیان اروپا است و تاریخ اخیر آلمان را زیر سایه خود می‌گیرد. دو جمله نخست برداشت چندانی از ماجرا ندارند. جمله سوم هم چیزی نمی‌افزاید. گرچه کلمات غالبی چون «سبعیت»، «ترور» و از این دست در توصیف رژیم نازی به کار نمی‌رود، این نوع از تحریف و گزیده‌گویی در مورد هولوکاست بسیار انحرافی است. درباره برخورد با موضوع هولوکاست در آلمان غربی و شرقی بنگرید به:

M. Fulbrook, *German National Identity after the Holocaust* (Cambridge: Polity Press, 1999).

۵. صفحه ۲۴ کتاب:

Gerald Fleming, *Hitler and the Final Solution* (London: Hamish Hamilton, 1985)

۶. بنگرید به جلد ۳، صفحه ۱۱۸۱ کتاب:

Hoess's post-war statement, reprinted in J. Noakes and G. Pridham, *Nazism* (Exeter: University of Exeter, 1988).

۷. مقایسه شود با همان مأخذ، صفحه ۱۲۰۸؛ برای ارقام مختلف بنگرید به صفحه ۴۸۰ کتاب:

L. Dawidowicz, *The War against the Jews* (Harmondsworth: Penguin, 1979)

۸. صفحه ۴؛ صفحه ۱۳ از کتاب:

Fleming, *Hitler and the Final Solution*.

۹. صفحه ۲۷ کتاب:

Dawidowicz, *The War against the Jews*.

۱۰. صفحه ۱۳۱ کتاب:

H. Mommsen, 'Anti-Jewish Politics and the Implementation of the Holocaust' in Hedley Bull (ed.), *The Challenge of the Third Reich* (Oxford: Clarendon Press, 1986).

۱۱. همان مأخذ، صفحه ۱۲۸.

۱۲. بنگرید به جلد ۲۵، شماره ۴ (اکتبر ۱۹۷۷): صفحات ۷۳۹-۷۵ کتاب:

M. Broszat, 'Hitler und die Genesis der "Endlösung"'. Aus Anlass der Thesen von David Irving, Vierteljahrshäfte für Zeitgeschichte.

مقایسه شود با جلد ۲۹، شماره ۱ (۱۹۸۱): ۹-۱۰، ۹۷، برای منظور تفاوت با مطلب بروستزات:

Christopher Browning, 'Zur Genesis der "Endlösung": Eine Antwort an Martin Broszat'.

13. S. Friedländer *The Years of*, S. Friedländer, *Nazi Germany and the Jews, 1933-1939* (New York) HarperCollins, 1997.

Extermination: Nazi Germany and the Jews, 1939-1945 (New York: Harpercollins, 2007).

برای مثال بنگرید به:

G. Corni, *Hitler's Ghettos: Voices from a Beleaguered Society 1939-1944* (London: Hodder Arnold, 2002);

J. Gross, *Neighbors: The Destruction of the Jewish Community in Jedwabne, Poland* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2001);

E. Harvey, *Women and the Nazi East* (London: Yale University Press, 2003);

Zoe Vania Waxman, *Writing the Holocaust: Identity, Testimony, Representation* (Oxford: Oxford University Press, 2006).

۱۴. برای مثال بنگرید به:

Christopher Browning, *The Path to Genocide: Essays on Launching the Final Solution* (Cambridge: Cambridge University Press, 1992); Philippe Burrin, *Hitler and the Jews: The Genesis of the Holocaust* (London: Edward Arnold, 1994).

۱۵. جلد ۳ کتاب:

Ian Kershaw *Hitler, Vol. 2: 1936–1945: Nemesis* (Harmondsworth: Penguin, 2000).

16. Götz Aly, 'Final Solution': Nazi Population Policy and the Murder of the European Jews (London: Arnold, 1999); Götz Aly, *Hitlers Volksstaat: Raub, Rassenkrieg und nationaler Sozialismus* (Frankfurt-am-Main: S. Fischer Verlag, 2005); C. Browning, *Ordinary Men: Reserve Police Battalion 101 and the Final Solution in Poland* (London: HarperCollins, 1992).

برای مرور بیشتری که در این مقال نمی‌گنجد بنگرید به:

see Ian Kershaw, *The Nazi Dictatorship*, 4th edn (London: Arnold, 2000); Nicholas Stargardt, 'The Final Solution' in M. Fulbrook (ed.), *Twentieth-Century Germany: Politics, Culture and Society, 1918–1990* (London: Arnold, 2001).

برای دیدن میزان مشارکت‌ها در منازعات اخیر بنگرید به:

O. Bartov (ed.), *The Holocaust: Origins, Implementation, Aftermath* (London: Routledge, 2000); D. Bloxham and T. Kushner, *The Holocaust: Critical Historical Approaches* (Manchester: Manchester University Press, 2005); Michael Burleigh (ed.), *Confronting the Nazi Past* (London: Collins and Brown, 1996); David Cesarani (ed.), *The Final Solution: Origins and Implementation* (London: Routledge, 1994); Christian Leitz (ed.), *The Third Reich* (Oxford: Blackwell, 1999); D. Stone (ed.), *The Historiography of the Holocaust* (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2006).

۱۷. برای حس حال و هوای نمایشگاه اصلی بنگرید به کتاب:

Hannes Heer and Klaus Naumann (eds), *Vernichtungskrieg: Verbrechen der Wehrmacht 1941 bis 1944* (Hamburg: Hamburger Edition, 1995).

و برای نسخه انگلیسی آن بنگرید به:

Hannes Heer and Klaus Naumann (eds), *War of Extermination: The German Military in World War II 1941–1944* (Oxford: Berghahn, 2000).

18. Daniel Jonah Goldhagen, *Hitler's Willing Executioners: Ordinary Germans and the Holocaust* (London: Little, Brown, 1996).

این کتاب در قاره اروپا همواره در میان پرفروش‌ها قرار داشت، اما در موارد متعددی مورد انتقاد

یادداشت‌ها ■ ۵۵۳

دانشگاهیان قرار گرفت، از جمله به دلیل بی‌اعتباری واقعیات و هم عدم انسجام منطقی. آخرین و نه کم‌اهمیت‌ترین آن‌ها تغییر جهت از توسعه فرهنگی طی قرن‌ها به اهمیت گذار نهادی پس از سال ۱۹۴۵، و عدم تحلیل کافی و متمایز خود عاملانی بود که گرچه از قشرهای مختلف جامعه بودند، نمی‌توانستند الزاماً نماینده تمام جامعه محسوب شوند. ملاحظات متنوع معاصر سیاسی، منازعات را کدر کرد. برای خواندن منابع انگلیسی حاضر در این مجادله بنگرید به:

Robert Shandley (ed.), *Unwilling Germans? The Goldhagen Debate* (Minneapolis: University of Minnesota Press, 1998).

۱۹. صفحات ۳۱-۳ از کتاب:

Walter Laqueur, *The Terrible Secret* (Harmondsworth: Penguin, 1980).

دربارۀ افکار عمومی در رژیم نازی برای مثال بنگرید به:

David Bankier, *The Germans and the Final Solution* (Oxford: Blackwell, 1992)

و نیز به کتاب قبلی سارا گوردون:

Hitler, Germans and the 'Jewish Question' (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1984).

برای آگاهی از رویکردهای مختلف هولوکاست برای مثال بنگرید به:

Peter Longerich, 'Davon haben wir nichts gewusst!' Die Deutschen und die Judenverfolgung 1933-1945 (Munich: Siedler Verlag, 2006); Frank Bajohr and Dieter Pohl, *Der Holocaust als offenes Geheimnis: Die Deutschen, die NS-Führung und die Alliierten* (Munich: C. H. Beck, 2006); Bernward Dörner, *Die Deutschen und der Holocaust: Was niemand wissen wollte, aber jeder wissen konnte* (Berlin: Ullstein, 2007).

۲۰. صفحه ۹۲: Laqueur.

۲۱. همان مأخذ، ص ۲۰۸.

۲۲. برای مثال بنگرید به چکیده چاپ مجدد صفحات ۲۶۲-۷ از کتاب:

H. Graml, *Reichskristallnacht* (Munich: dtv, 1988).

۲۳. مقایسه شود با جلد اول کتاب:

Hans Buchheim, 'Befehl und Gehorsam' in H. Buchheim et al., *Anatomie des SS-Staates*, vol. 1 (Munich: dtv, 1967).

۲۴. ارقام برگرفته از صفحه ۹۳ کتاب:

'The Third Reich and the German People', in Hedley Bull, *The Challenge of the Third Reich*.

۵۵۴ ■ تاریخ آلمان از ۱۹۱۴ تا امروز

۲۵. درباره پاسخ‌های گسترده به رژیم و ابزار مفهوم‌زایی این پاسخ‌ها بنگرید به:

Ian Kershaw, "Widerstand ohne Volk?" Dissens und Widerstand im Dritten Reich' in Jürgen Schmadeke and Peter Steinbach (eds), *Der Widerstand gegen den Nationalsozialismus* (Munich: Piper, 1985).

و نیز به:

M. Balfour, *Withstanding Hitler* (London: Routledge, 1988).

۲۶. صفحه ۶۳:

H. Mommsen, 'Social Views and Constitutional Plans of the Resistance' in H. Graml et al., *The German Resistance to Hitler* (London: Batsford, 1970).

۲۷. برای مثال بنگرید به پیش‌نویس یک Regierungserklärung بیانیه سیاسی دولت در تابستان ۱۹۴۴ توسط لودویگ بک و کارل گوردلر که از سوی مرکز یادمان‌های مقاومت آلمان از نو نوشته شد.

۶. اشغال و تقسیم، ۱۹۴۹-۱۹۴۵

۱. به نقل از جلد ۱، صفحه ۶۴ کتاب:

Rolf Steininger, *Deutsche Geschichte 1945-1961: Darstellung und Dokumente* (Frankfurt: Fischer, 1964).

۲. برای مثال بنگرید به:

Barbara Marshall, *The Origins of Post-War German Politics* (London: Croom Helm, 1988); E. N. Peterson, *The American Occupation of Germany* (Detroit: Wayne State University Press, 1978); John Gimbel, *The American Occupation of Germany: Politics and the Military, 1945-1949* (Stanford CA: Stanford University Press, 1968).

۳. صفحات ۱۲۶-۳۱ کتاب:

L. Niethammer, *Entnazifizierung in Bayern* (Frankfurt: Fischer, 1972), *Süddeutsche Zeitung*, 18 December 1945 and 26 April 1946, honouring the uprising.

۴. صفحات ۱۰۱-۲ کتاب:

Steininger, *Deutsche Geschichte*.

۵. مقایسه شود با صفحات ۱۳-۱۰ کتاب:

Hermann Weber, 'Geschichte der SED' in Ilse Spittmann (ed.), *Die SED in Geschichte und Gegenwart* (Köln: Verlag Wissenschaft und Politik, 1987), particularly

درباره مناطق تحت اشغال شوروی برای مثال بنگرید به:

Gregory Sandford, *From Hitler to Ulbricht* (Princeton NJ: Princeton University Press, 1983); J. P. Nettl, *The Eastern Zone and Soviet Policy in Germany 1945-50* (London: Oxford University Press, 1951).

۶. بنگرید به:

Marshall, *Origins*.

۷. جلد ۷، شماره ۱ (۱۹۸۹): ۷۱-۹۱.

Rainer Schulze, 'Representation of Interests and Recruitment of Elites,' *German History*.

۸. ارقام برگرفته از جلد ۳۲ صفحه ۹۷۴ کتاب:

Wolfgang Meinicke, 'Die Entnazifizierung in der Sowjetischen Besatzungszone 1945 bis 1948,' *Zeitschrift für Geschichtswissenschaft*.

۹. صفحه ۹ کتاب:

Office of the US High Commissioner for Germany, *Sovietization of the Public School System in East Germany*, HICOG 5, 1 February 1951.

۱۰. برای مثال بنگرید به فصل ۱، بخش ۱ کتاب:

D. Staritz, *Geschichte der DDR 1949-1985* (Frankfurt: Suhrkamp, 1985)

فصل ۳، بخش‌های ۲ و ۳ کتاب:

Christoph Klessmann, *Die doppelte Staatsgründung* (Göttingen: Vandenhoeck and Ruprecht, 1982).

11. Meinicke, 'Entnazifizierung.'

۱۲. صفحه ۱۴۲ کتاب:

Peterson, *American Occupation*.

و نیز بنگرید به صفحات ۱۵۰-۶ کتاب:

Niethammer, 'Entnazifizierung.'

۱۳. بنگرید به جدول صفحه ۱۴۷ برگرفته از:

Volker Dotterweich, 'Die "Entnazifizierung"' in J. Becker, T. Stammen and P. Waldmann (eds), *Vorgeschichte der Bundesrepublik Deutschland* (Munich: Wilhelm Frick Verlag, 1979), p. 147, taken from J. Fürstenau, *Entnazifizierung* (Neuwied and Berlin: Luchterhand, 1969), pp. 22ff.

۱۴. بنگرید به بخش یک، صفحه ۳۷ گزارش:

Functional History of Military Government, Bremen Enclave 27 April-30 June 1946.

۵۵۶ ■ تاریخ آلمان از ۱۹۱۴ تا امروز

دیگر واکنش‌ها را می‌توان در تحلیل نظرات OMGUS (رونوشت‌هایی نیز در IFZ) یافت، در نشریه معتبر آن زمان و در گزارش‌های متعدد معاصر از قبیل:

W. Lutz, 'Stimmungsbericht aus Stuttgart', 30 June 1945 (unpublished ms: IFZ: Zs 3067); and Otto Gritschneider, *Sackgasse Säuberung* (privately produced ms., Passau, 1948; copy in the Staatsbibliothek Munich).

۱۵. مقایسه شود با:

James Tent, *Mission on the Rhine* (Chicago: University of Chicago Press, 1982); on re-education, N. Pronay and K. Wilson (eds), *The Political Re-education of Germany and her Allies after World War Two* (London: Croom Helm, 1985); A. Hearndon (ed.), *The British in Germany* (London: Hamish Hamilton, 1978).

۱۶. مدارک موجود در مورد تأثیر آسیاب مرگ را می‌توان در یک تحقیق (نه چندان سیستماتیک!) در روزنامه زوددویچه زایتونگ در ۵ فوریه ۱۹۴۶ یافت. از آن‌ها پرسیده می‌شوند چرا هنگام اکران فیلم به دیدن آن نرفتند، پاسخ‌های مردم از «من هر روز غم و درد دوروبرم زیاد می‌بینم»، «من اصلاً به این چیزها کار ندارم»، «از دیدن دوباره چیزی که نام‌مان را لکه‌دار می‌کند شرم دارم»، «می‌ترسم خوابم نبرد»، «من فقط برای آرامش و فراموشی نگرانی‌هایم به سینما می‌روم» متفاوت بود. این روزنامه خودش نمونه کامل تأثیرگذاری بر مردم آلمان و هویت آن‌ها بود. در مورد مناطق اشغالی شوروی برای مثال بنگرید به مکاتبات افشاکننده و چاپ‌نشده میان ماکس وبر و آرنولد پهل (۱۰) IFZ: ED که دیدمان را درباره شرایط سیاسی در یکی از مناطق اشغالی کامل می‌کند.

۱۷. در مورد پناهجویان بنگرید به جلد ۷، شماره ۳ (۱۹۸۹): ۳۳۲-۴۹.

'Growing Discontent: Relations between the Native and Refugee Populations in a Rural District in western Germany after the Second World War', *German History*.

۱۸. مقایسه شود با جلد ۷، شماره ۱ (۱۹۸۹): ۳۵-۴۶.

C. von Krockow, *Die Stunde der Frauen* (Stuttgart: Deutsche Verlags-Anstalt, 1988);

Annette Kuhn, 'Power and Powerlessness: Women after 1945', *German History*.

۱۹. ارقام این پاراگراف و پاراگراف بعد برگرفته‌اند از:

K. Hardach, *The Political Economy of Germany in the Twentieth Century* (Berkeley:

University of California Press, 1980).

۲۰. به‌ویژه بنگرید به مشاهدات زیرکانه ماکس برگر در نامه‌اش به آرنولد پهل به تاریخ ۱۵ ژانویه

۱۹۴۶ (IFZ: ED) (۱۷۰). برگر در مورد اقبال اولیه حزب کمونیست به دلیل اصلاحات ارضی

نظر می‌دهد - تا اینکه دهقانان دریافتند بدون گله و رمه کاری از دست‌شان برنمی‌آید. بعد

آن‌ها دریافتند که حتی حزب کمونیست چقدر در برابر روسی‌ها ناتوان است؛ و با توجه به

یادداشت‌ها ■ ۵۵۷

نداشتن پول و مواد اولیه، آن‌ها مجبور شدند برای اشتراکی کردن کشاورزی دست‌گدایی به سوی روسی‌ها دراز کنند. از آن به بعد روسی‌ها توانستند در مورد «آزادی ارادهٔ مردم» حرفی بزنند. ۲۱. به نقل از صفحهٔ ۹۴ کتاب:

Political Economy.

در مورد طرح مارشال بنگرید به:

Michael Hogan, *The Marshall Plan* (Cambridge: Cambridge University Press, 1987).

۲۲. صفحهٔ ۷۱ کتاب:

A. Grosser, *Germany in Our Time* (London: Pall Mall Press, 1971).

۲۳. به ویژه بنگرید به:

Anthony Carew, *Labour under the Marshall Plan* (Manchester: Manchester University Press, 1987).

۲۴. صفحهٔ ۱۷۴ کتاب:

Steininger, *Deutsche Geschichte.*

۷. تبلور و تحکیم، ۱۹۶۱-۱۹۴۹

۱. به نقل از صفحات ۸۶-۷ کتاب:

The German Polity (London: Longman, 1982).

۲. دربارهٔ تلاش نافرجام برای اتحاد مجدد برای مثال بنگرید به جلد ۲، فصل ۱۶ کتاب:

Rolf Steininger, '1952: Eine Chance zur Wiedervereinigung!', *Deutsche Geschichte 1945-1961* (Frankfurt: Fischer, 1985).

۳. برای یافتن این جنبه‌های تأثیر آن بنگرید به:

A. Carew, *Labour under the Marshall Plan* (Manchester: Manchester University Press, 1987).

۴. دربارهٔ توسعهٔ اجتماعی و اقتصادی خصوصاً بنگرید به:

K. Hardach, *The Political Economy of Germany in the Twentieth Century* (Berkeley: University of California Press, 1980).

دربارهٔ توسعهٔ افکار عمومی بنگرید به تحقیق جذاب الیزابت نوئل و اریک پیتر نیومان در:

Jahrbuch der Öffentlichen Meinung (Allensbach: Verlag für Demoskopie).

۵. دربارهٔ توسعهٔ حزب سوسیال دموکرات برای مثال بنگرید به:

S. Miller and H. Potthoff, *A History of German Social Democracy* (Leamington Spa: Berg, 1986).

۵۵۸ ■ تاریخ آلمان از ۱۹۱۴ تا امروز

۶. برای مطالعات مبسوط دربارهٔ این موضوع پیچیده و جامع بنگرید به فصول مرتبط در:

N. Frei, *Vergangenheitspolitik* (Munich: C. M. Beck, 1996); the relevant chapters in

U. Herbert, *Best* (Bonn: Dietz Verlag, 1996); and G. Sereny, *Albert Speer: His Battle with Truth* (Basingstoke: Macmillan, 1995).

۷. ارقام برگرفته از صفحات ۱۸۱ کتاب:

Conradt, *German Polity*

۸. برای مثال بنگرید به دفاعیهٔ گلوبک که در جلد ۱، صفحات ۲۴۷-۸ از کتاب:

D. Bark and D. Gress, *A History of West Germany* (Oxford: Blackwell, 1989).

۹. مدارک تکان‌دهنده در (رمان حزبی) نوشتهٔ برت انگلمان:

Grosses Bundesverdienstkreuz mit Stern (Göttingen: Steidl Verlag, 1987).

۱۰. برای مثال بنگرید به نظرات تلخ اعضای سابق یک گروه ضدنازی سابق که از آلمان شرقی اخراج

شدند و در آلمان غربی دههٔ ۱۹۵۰ هم جایی نیافتند. به نام دکتر کارل شولتز. او در نامه‌ای به

تاریخ ۱۶ سپتامبر ۱۹۵۵ می‌گوید، در مقایسه با اعضای حزب ناسیونال سوسیالیست کارگران

آلمان که از وفاداران خالص هیتلر بودند و حالا می‌توانند کاروبارشان را در تشکیلات از سر

بگیرند و حتی ترفیع یابند، احساس بی‌عدالتی می‌کند، در حالی که خودش از هرگونه استخدامی

محروم شده است. (نوشته‌های چاپ‌نشده در IFZ:ED ۲/۱۸۸).

۱۱. دربارهٔ این دوره بنگرید به نظریهٔ کلاسیک محرمانه:

Wolfgang Leonhard, *Die Revolution entlässt ihre Kinder* (Köln: Verlag Kiepenhauer

and Witsch, 1955).

۱۲. دربارهٔ روابط کلیسا و دولت بنگرید به:

Dähn, *Konfrontation oder Kooperation? Das Verhältnis von Staat und Kirche in der*

SBZ/DDR 1945-1980 (Opladen: Westdeutscher Verlag, 1982).

۱۳. دربارهٔ ناآرامی بنگرید به:

A. Baring, *Uprising in East Germany* (Ithaca, NY: Cornell University Press, of 1972).

نیز بنگرید به:

T. Diedrich, *Der 17. Juni 1953: Bewaffnete Gewalt gegen das Volk* (Berlin: Dietz

Verlag, 1991); M. Hagen, *DDR Juni '53* (Stuttgart: Steiner, 1992); I.-S. Kowalczyk, A.

Mitter and S. Wolle (eds), *Der Tag X. 17. Juni 1953* (Berlin: Ch. Links Verlag, 1995).

۱۴. دربارهٔ «راه سوم» بنگرید به:

'The Third Way', in U. Wolter (ed.), *Rudolf Bahro: Critical Responses* (New York: M.

E. Sharpe, 1980).

خصوصاً به:

Peter Grieder, *The East German Leadership, 1946-73: Conflict and Crisis* (Manchester: Manchester University Press, 1999).

۸. دگرگونی و «مرحله تثبیت»، ۱۹۸۸-۱۹۶۱

۱. خصوصاً بنگرید به:

V. Berghahn, *The Americanization of West German Industry* (Leamington Spa: Berg, 1986).

۲. به نقل از صفحه ۱۰ کتاب:

G. Leptin and M. Melzer, *Economic Reform in East German Industry* (Oxford: Oxford University Press, 1978).

3. P. C. Ludz, *The German Democratic Republic from the Sixties to the Seventies* (Harvard Center for International Affairs: Occasional Papers in International Affairs, no. 26, November 1970).

۴. بنگرید به بحث پیشنهادی لوتس نیتامار، بر اساس پروژۀ تاریخ شفاهی او که خیلی پیش از انقلاب ۱۹۸۹ شروع شد:

L. Niethammer, 'Das Volk der DDR und die Revolution', in C. Schüddekopf (ed.), *Wir sind das Volk!* (Hamburg: Rowohlt, 1990); and L. Niethammer, A. von Plato and D. Wierling, *Die volkseigene Erfahrung* (Berlin: Rowohlt, 1991).

۵. بنگرید به صفحه ۲۸، صفحه ۳۱:

Weber, 'Geschichte der SED' in I. Spittmann (ed.), *Die SED in Geschichte und Gegenwart* (Köln: Verlag Wissenschaft und Politik, 1987).

۶. بنگرید به فصل ۳ کتاب:

H. Dähn, *Konfrontation oder Kooperation? Das Verhältnis von Staat und Kirche in der SBZ/DDR 1945-1980* (Opladen: Westdeutscher Verlag, 1982).

و نیز بنگرید به:

G. Besier, *Der SED-Staat und die Kirche* (Munich: C. Bertelsmann Verlag, 1993);

R. Goeckel, *The Lutheran Church and the East German State* (Ithaca, NY: Cornell University Press, 1990).

۷. برای مباحثۀ بیشتر بنگرید به فصل‌های ۴ و ۸ کتاب:

M. Fulbrook, *Anatomy of a Dictatorship: Inside the GDR, 1949-89* (Oxford: Oxford

University Press, 1995).

۸. ارقام برگرفته‌اند از صفحه ۲۸۸ کتاب:

G. Wettig, 'Relations between the two German states', in K.von Beyme and H.

Zimmermann (eds), *Policymaking in the German Democratic Republic* (Aldershot: Gower, 1984).

۹. همان مأخذ، ص ۲۸۶. من در تابستان ۱۹۸۷ که با یکی از دوستان قدیمی‌ام در برلین غربی دیدار کردم از دیدن یکی از دوستان مشترک اهل آلمان شرقی‌مان در آپارتمان او تا حدی شگفت‌زده شدم. او که ساکن پوتسدام بود نمی‌توانست از زمان ساخت دیوار برلین در سال ۱۹۶۱ به برلین غربی بیاید. اما در سال ۱۹۸۷ دوستان از برلین غربی توانست او را به عنوان برادرزاده ناتنی خودش معرفی کند و او برای تولد هفتاد و یکمین سالش به عنوان «کار فوری خانوادگی» توانست در این مراسم شرکت کند. چیزی که قبلاً تحت عنوان «فوری» یا «خانوادگی» وجود نداشت!

۹. جوامع واگرا

۱. صفحه ۱۱۱ کتاب:

Statistisches Jahrbuch der DDR (Berlin, East: Staatsverlag der Deutschen Demokratischen Republik, 1984).

۲. ص ۳۷ کتاب:

Zahlenspiegel.

۳. مقایسه شود با صفحه ۱۱۹ کتاب:

J. Krejci, *Social Structure in Divided Germany* (London: Croom Helm, 1976).

برای مباحثه مبسوط‌تر در مورد تاریخ اجتماعی آلمان شرقی بنگرید به:

H. Kaelble, J. Kocka and H. Zwahr (eds), *Die Sozialgeschichte der DDR* (Stuttgart: Klett-Cotta, 1994); R. Bessel and R. Jessen (eds), *Die Grenzen der Diktatur* (Göttingen: Vandenhoeck and Ruprecht, 1996).

۴. ارقام این پاراگراف و پاراگراف بعد برگرفته‌اند از نشریه رسمی *Zahlenspiegel* در آلمان غربی

و نشریه رسمی *Statistisches Jahrbuch der DDR* در آلمان شرقی.

۵. درباره کارگران آلمان شرقی در دهه ۱۹۹۰ آثار بی‌نظیری وجود دارد. برای مثال بنگرید به:

Peter Hübner, *Konsens, Konflikt, und Kompromiss* (Berlin: Akademie Verlag, 1995); P. Hübner and K. Tenfelde (eds), *Arbeiter in der SBZ-DDR* (Essen: Klartext, 1999).

درباره تحرک طبقاتی و اجتماعی کلی‌تر بنگرید به:

Heike Solga, *Auf dem Weg in eine klassenlose Gesellschaft?* (Berlin: Akademie Verlag, 1995).

و برای جایگاه زنان کارگر به:

G.-F. Budde (ed.), *Frauen Arbeiten. Weibliche Erwerbstätigkeit in Ost-und Westdeutschland nach 1945* (Göttingen: Vandenhoeck and Ruprecht, 1997).

۶. صفحه ۱۸:

H. Weiler and J. Flasbarth (eds), *Wirtschaftspartner DDR* (Bonn: Economica Verlag, 1990).

۷. درباره استانداردهای مشابه زندگی بنگرید به:

Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung Berlin (ed.), *Handbuch DDR-Wirtschaft*, 4th edn (Hamburg: Rowohlt, 1984), ch. 5, section 3.

۸. بنگرید به فصل ۳:

Arthur Hearndon, *Education in the Two Germanies* (Oxford: Blackwell, 1974).

۹. برای مثال بنگرید به:

Hildegard Hamm-Brücher, 'Versäumte Reformen' in K. D. Bracher (ed.), *Nach 25 Jahren: Eine Deutschland-Bilan* (Munich: Kindler-Verlag, 1970).

۱۰. مقایسه شود با صفحات ۷۱-۳ کتاب:

H. Weber (ed.), *DDR: Dokumente zur Geschichte der Deutschen Demokratischen Republik* (Munich: dtv, 1986).

۱۱. صفحات ۱۱۱-۲۳ کتاب:

John Page, 'Education under the Honeckers' in D. Childs (ed.), *Honecker's Germany* (London: Allen and Unwin, 1985).

۱۲. صفحه ۸۶ کتاب:

Hearndon, *Education*.

۱۳. همان مأخذ صفحه ۲۴۱.

صفحات ۱۸۵-۶ کتاب:

D. Childs, *East Germany* (London: Ernest Benn, 1969).

۱۴. صفحه ۱۱۰۳:

G.-J. Glaessner, 'Universitäten und Hochschulen' in *DDR-Handbuch* (2nd edn, 1979).

۱۵. صفحات ۱۵۷-۱۶۶ کتاب:

Hearndon, *Education*.

۵۶۲ ■ تاریخ آلمان از ۱۹۱۴ تا امروز

۱۶. جلد ۲۱، صفحه ۳۳۶ کتاب:

Helmut Becker, 'Bildungspolitik' in W. Benz (ed.), *Die Bundesrepublik Deutschland* (Frankfurt: Fischer Tashenbuch Verlag, 1983)

۱۷. صفحات ۱۱۰۳ کتاب:

Glaessner, 'Universitäten

صفحات ۲۰۱-۲ کتاب:

and Glaessner, 'The Education System and Society' in K. von Beyme and H. Zimmermann (eds), *Policy-making in the GDR* (Aldershot: Gower, 1984).

۱۸. صفحه ۲۲ کتاب:

Gisela Helwig, *Frau und Familie, Bundesrepublik Deutschland-DDR*, 2nd edn (Köln: Verlag Wissenschaft und Politik, 1987).

۱۹. گفتگوهای شخصی با دکتری از آلمان شرقی.

۲۰. برای مثال بنگرید به کتاب:

Ina Merkel in Kaelble, Kocka, Zwahr, *Sozialgeschichte*.

برای مجموعه‌ای کاملاً آموزنده توسط یک دانشمند علوم اجتماعی بنگرید به:

G. Winkler (ed.), *Frauenreport '90* (Berlin: Die Wirtschaft, 1990).

برای مشارکت در منازعات اخیر بنگرید به:

Leonore Ansorg and Renate Hürtgen, 'The Myth of Female Emancipation: Contradiction in Women's Lives', and Dagmar Langenhan and Sabine Raps 'The Socialist Glass Ceiling: Limits to Female Careers' in K. Jarausch (ed.), *Dictatorship as Experience* (Oxford: Berghahn, 1999).

۲۱. صفحه ۴۱ و صفحه ۴۰:

Helwig, *Frau und Familie*

۲۲. همان مأخذ صفحه ۸۸، صفحه ۴۶، صفحه ۴۹.

۲۳. همان مأخذ، صفحه ۲۳، صفحه ۳۳، صفحه ۲۲، صفحه ۳۴.

۲۴. مقایسه شود با:

G. E. Edwards, *GDR Society and Social Institutions* (London: Macmillan, 1985).

۲۵. صفحه ۹۶ کتاب:

Helwig, *Frau und Familie*.

۲۶. برای مثال بنگرید به فمینیسم گرایی کریستا ولف در مجموعه سخنرانی‌ها و مقالاتش تحت عنوان:

Die Dimension des Autors (Darmstadt and Neuwied: Luchterhand, 1987).

۲۷. برای مثال مقایسه شود با:

Christel Lane, 'Women in Socialist Society, with particular reference to the GDR', *Sociology*, vol. 17, no. 4 (November 1983): 489–505.

۲۸. صفحه ۷۰. کتاب:

Helwig, *Frau und Familie*.

۲۹. تحلیل مفصل خودم در مورد جامعه آلمان شرقی قابل دستیابی است در:

M. Fulbrook, *The People's State: East German Society from Hitler to Honecker* (London: Yale University Press, 2005).

برای مثال بنگرید به:

C. Klessmann and G. Wagner (eds), *Das gespaltene Land* (Munich: C. M. Beck, 1993).

برای انتخاب مدارک و تفسیرها. درباره آلمان غربی در دهه ۱۹۵۰ بنگرید به منابع اخیر بسیار سودمند:

K. Maase, *BRAVO Amerika: Erkundungen zur Jugendkultur der Bundesrepublik in den fünfziger Jahren* (Hamburg: Junius Verlag, 1992); A. Schildt and A. Sywottek (eds), *Modernisierung im Wiederaufbau: Die westdeutsche Gesellschaft der 50er Jahre* (Bonn: Dietz, 1993).

۱۰. سیاست و کشور

۱. نقد پیرامون رویکردهای بیش از حد همدلانه و لیبرال چپی در مورد جمهوری دموکراتیک آلمان مربوط به پیش از ۱۹۸۹ را می‌توان در کتاب زیر یافت:

J. Hacker, *Deutsche Irrtümer: Schönfärber und Helfershelfer der SED-Diktatur im Westen* (Frankfurt-am-Main and Berlin: Ullstein, 1992).

برای بیانه‌های غربی در مورد رویکرد توتالیتار بنگرید به:

K. Schroeder (ed.), *Geschichte und Transformation des SEDStaates* (Berlin: Akademie Verlag, 1994).

به‌ویژه برای بیان «تز سرکوبی» زود هنگام آلمان شرقی بنگرید به مقاله:

Schroeder and Staadt; and K. Schroeder, *Der SED-Staat 1949–1990* (Munich: Carl Hanser Verlag, 1998).

برای دیدن اولین استفاده از عبارت «تز سرکوبگری» بنگرید به:

A. Mitter and S. Wolle, *Untergang auf Raten* (Munich: C. Bertelsmann Verlag, 1993).

۵۶۴ ■ تاریخ آلمان از ۱۹۱۴ تا امروز

دیدگاه‌های خودم را دربارهٔ این رویکردها می‌توانید بیابید در:

M. Fulbrook, 'The Limits of Totalitarianism: God, State and Society in the GDR', *Transactions of the Royal Historical Society*, 6th series, vol. 7, 1997; 'Politik, Wissenschaft und Moral: Zur neueren Geschichte der DDR', *Geschichte und Gesellschaft*, vol. 22 (1996): 458-71.

و به طور مفصل‌تر در:

Methodologische-berlegungen zu einer Gesellschaftsgeschichte der DDR', in R. Bessel and R. Jessen (eds), *Grenzen der Diktatur* (Göttingen: Vandenhoeck and Ruprecht, 1996).

بحث در مورد حوزهٔ بسیار جامع تاریخ‌نگاری آلمان شرقی پس از ۱۹۹۰ در این مقاله نمی‌گنجد. مباحثات جامع‌تر را می‌توانید در کتاب ذیل بیابید:

M. Fulbrook, *Interpretations of the Two Germanies, 1945-1990*, 2nd edn (Basingstoke: Macmillan, 2000).

۲. برای مثال بنگرید به مشارکت:

H. Kaelble, J. Kocka and H. Zwahr (eds), *Die Sozialgeschichte der DDR* (Stuttgart: Klett-Cotta, 1994); A. Lüdtke and P. Becker (eds), *Akten. Eingaben. Schaufenster. Die DDR und ihre Texte* (Berlin: Akademie Verlag, 1997); T. Lindenberger (ed.), *Herrschaft und Eigen-Sinn in der Diktatur* (Cologne: Böhlau Verlag, 1999).

۳. دربارهٔ منازعات داغ در اولین مرحلهٔ بررسی‌های پارلمانی بنگرید به:

Deutscher Bundestag (ed.), *Materialien der Enquete-Kommission 'Aufarbeitung von Geschichte und Folgen der SED-Diktatur in Deutschland'*, 9 vols (Frankfurt-am-Main, 1995).

4. M. Fulbrook, *The People's State: East German Society from Hitler to Honecker* (London: Yale University Press, 2005); and M. Fulbrook (ed.), *Power and Society in the GDR, 1961-1979: The 'Normalization of Rule'?* (Oxford: Berghahn, 2009). See also, for example, S. Wolle, *Die heile Welt der Diktatur* (Berlin: Ch. Links, 1998); U. Mählert, *Kleine Geschichte der DDR* (Munich: C. H. Beck, 1998).

۵. ارقام برگرفته از صفحهٔ ۲۹ کتاب:

Hartmut Zimmermann, 'Power Distribution and Opportunities for Participation: Aspects of the Sociopolitical System of the GDR', in K. von Beyme and H. Zimmermann (eds), *Policymaking in the German Democratic Republic* (Aldershot: Gower, 1984).

۶. برای مثال بنگرید به:

Franz Loeser, *Die unglaubliche Gesellschaft* (Kln: Bund- Verlag, 1984).

این نوع نگرش محرمانه به واسطه گفتگوهایی که با دیگر اهالی آلمان شرقی در بازدیدم پیش از انقلاب ۱۹۸۹ از این کشور داشتم تأیید می‌شود.

۷. حزب دهقانان دموکراتیک در سال ۱۹۷۷، ۹۵ هزار عضو داشت؛ حزب لیبرال دموکرات آلمان ۷۵ هزار نفر؛ حزب ناسیونال دموکرات آلمان ۸۴ هزار نفر، در حالی که بزرگ‌ترین احزاب کوچک اتحادیه دموکرات مسیحی بود یا ۱۱۵ هزار عضو. در سال ۱۹۸۷ این ارقام برای حزب دهقانان دموکرات ۱۱۵ هزار نفر، برای حزب لیبرال دموکرات ۱۰۴ هزار نفر و برای حزب ناسیونال دموکرات ۱۱۰ هزار نفر. ارقام برگرفته‌اند از صفحه ۶۴ کتاب:

Zimmermann, 'Power Distribution'

و صفحه ۹۰ کتاب:

Mike Dennis, *German Democratic Republic* (London: Pinter, 1988).

۸. صفحه ۳۹ کتاب:

Zimmermann, 'Power Distribution'

۹. همان مأخذ، صفحه ۶۴.

۱۰. بنگرید به:

Gero Neugebauer, *Partei und Staatsapparat in der DDR* (Opladen: Westdeutscher Verlag, 1978), ch. 3: 'Instrumentalisierung des Staatsapparats oder Verstaatlichung der Partei?';

همچنین بنگرید به:

J. Kopstein, *The Politics of Economic Decline* (Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1997).

۱۱. مقایسه کنید با:

C. Maier, *Dissolution* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1997); and M. Fulbrook, *Anatomy of a Dictatorship: Inside the GDR, 1949-1989* (Oxford: Oxford University Press, 1995).

۱۲. جلد ۲، صفحات ۱۰۰۶-۹ کتاب:

DDR Handbuch, 3rd edn, 1985.

13. P.C. Ludz, *The German Democratic Republic from the sixties to seventies* (Harvard center for international affairs: Decasional Papers in international affairs, no.26, November 1970); P.C.Ludz, *The changing party elite in East Germany* (Cambridge,

MA; MIT press, 1972)

14. T. Baylis, *The Technical Intelligentsia and the East German Elite* (Berkeley: University of California Press, 1974).

و نیز بنگرید به:

M. Sodar, 'Limits to Dissent in the GDR: Fragmentation, Cooptation and Repression' in Jane Leftwich Curry (ed.), *Dissent in Eastern Europe* (New York: Praeger, 1983), particularly p. 89.

که مطرح می‌کند ابراز علاقه متظاهرانۀ اولبرشت چنان موجب سرمایه‌گذاری نخبگان فنی در سیستم موجود شد که آن‌ها دیگر نمی‌خواستند موقعیت‌شان را به خطر بیندازند.

۱۵. فصل‌های ۱۷، ۲۶، ۲۷ کتاب:

R. Dahrendorf, *Society and Democracy in Germany* (London: Weidenfeld and Nicolson, 1968)

۱۶. مقایسه کنید با یادداشت ۱ در بالا.

۱۷. برای مثال بنگرید به جلد ۱ کتاب زیر به‌ویژه صفحه ۵۳:

Jürgen Seifert, 'Die Verfassung' in Wolfgang Benz (ed.), *Die Bundesrepublik Deutschland* (Frankfurt: Fischer Taschenbuch Verlag, 1983).

۱۸. صفحه ۱۹۹ کتاب:

Lewis Edinger, *West German Politics* (New York: Columbia University Press, 1986)

۱۹. همان مرجع، صفحه ۲۰۰.

20. Gordon Smith, 'Does West Germany have an "Efficient Secret"?' in W. Paterson and G. Smith (eds), *The West German Model: Perspectives on a Stable State* (London: Frank Cass, 1981).

نیز بنگرید به:

G. Smith, *Democracy in West Germany* (London: Heinemann, 1979).

برای ارزیابی تقابلی بنگرید به:

J. Hirsch, 'Developments in the Political System of West Germany since 1945' in R. Scase (ed.), *The State in Western Europe* (London: Croom Helm, 1980).

21. C. Offe and V. Ronge, 'Theses on the Theory of the State', reprinted in A. Giddens and D. Held (eds), *Classes, Power and Conflict* (London: Macmillan, 1982);

و نیز بنگرید به:

R. Miliband, *The State in Capitalist Society* (London: Weidenfeld and Nicolson, 1969).

۲۲. کتب بسیاری دربارهٔ پیش از ۱۹۸۹ آلمان غربی وجود دارد که نظام‌هایی را مقایسه می‌کند که با مشکل درک خود و مشروعیت دو آلمان مواجه بوده‌اند. برای مثال بنگرید به:

Wolfgang Behr, *Bundesrepublik Deutschland-Deutsche Demokratische Republik: Systemvergleich* (Stuttgart: Kohlhammer, 1979); and E. Jesse, *Bundesrepublik*.

۲۳. ارقام برگرفته‌اند از صفحهٔ ۴۳، صفحهٔ ۴۵:

H. Krisch, *The German Democratic Republic* (Boulder, CO: Westview Press, 1985)

۲۴. برای مثال بنگرید به جلد ۲، صفحهٔ ۸۹۲ کتاب:

G. Neugebauer, 'Military Policy in the GDR' in von Beyme and Zimmermann, *Politicymaking*; article on 'Militarisierung' in *DDR Handbuch*, 3rd edn.

۲۵. بنگرید به صفحات ۳۲۱-۳ کتاب:

Klaus von Schubert, 'Sicherheitspolitik und Bundeswehr', in Benz, *Die Bundesrepublik*.

۲۶. همان مأخذ، صفحات ۳۲۰-۱.

۲۷. مطالب بسیاری در مورد اشتزای نوشته شده است از جمله هم نظرات دانشگاهی و هم روایات شخصی از سوی دگراندیشان که تنها چکیده‌ای از آن را در اینجا می‌آوریم. برای معرفی منابعی به انگلیسی در این حوزه بنگرید به:

D. Childs and R. Popplewell, *The Stasi: The East German Intelligence and Security Service* (Basingstoke: Macmillan, 1996).

برای دیدن مطالب ژورنالیستی اما نه چندان موثق یک امریکایی بنگرید به:

O. Koehler, *Stasi: The Untold Story of the East German Secret Police* (Boulder, CO: Westview Press, 1999).

برای خواندن داستان برخورد یک بریتانیایی که در گذشته او را تا حدودی می‌پاییند بنگرید به:

T. Garton Ash, *The File* (London: HarperCollins, 1997).

مطالب بسیاری به زبان آلمانی وجود دارد از جمله آثار کلاسیک:

K. W. Fricke, *MfS Intern* (Cologne: Verlag Wissenschaft und Politik, 1991).

و وقایع‌نگاری‌ای از زبان نخستین نگهبان میراث آرشیوی اشتزای (که به گوک بهورد معروف بود) برگرفته از نام کشیش سابق آلمان شرقی یواخیم گوک:

Joachim Gauck, *Die Stasi-Akten: Das unheimliche Erbe der DDR* (Hamburg: Rowohlt, 1991)

نمونه‌هایی از حکایت‌هایی از پرسنل، از زبان مخالفان پیشین مانند:

M. Beleites, *Untergrund: Ein Konflikt mit der Stasi in der Uran-Provinz* (Berlin: BasisDruck, 1992); and V. Wollenberger, *Virus der Heuchler. Innenansichten aus Stasi-Akten* (Berlin: Elefanten-Press, 1992).

مطالعات تخصصی بسیاری هم درباره موضوعات خاصی مانند ارتباط بین اشتازی و کلیسا وجود دارد؛ برای مثال بنگرید به:

C. Vollnhals (ed.), *Die Kirchenpolitik und Staatssicherheit* (Berlin: Ch. Links Verlag, 1996); G. Besier and S. Wolf (eds), 'Pfarrer, Christen und Katholiken': *Das Ministerium für Staatssicherheit der ehemaligen DDR und die Kirchen* (Neukirchen: Neukirchener Verlag, 2nd edn, 1992).

۱۱. دگراندیشی و اپوزیسیون

۱. برای مباحثه بیشتر بنگرید به:

M. Fulbrook, *Anatomy of a Dictatorship: Inside the GDR, 1949-1989* (Oxford: Oxford University Press, 1995); A. Mitter and S. Wollé, *Untergang auf Raten* (Munich: C. Bertelsmann Verlag, 1993); E. Neubert, *Geschichte der Opposition in der DDR, 1949-1989* (Berlin: Ch. Links Verlag, 1997); U. Poppe, R. Eckert, I.-S. Kowalczyk (eds), *Zwischen Selbstbehauptung und Anpassung: Formen des Widerstandes und der Opposition in der DDR* (Berlin: Ch. Links Verlag, 1995).

۲. صفحه ۱۶۷ کتاب:

K. Reyman, 'Preface' to section on East Germany in F. Silnitsky (ed.), *Communism and Eastern Europe* (Brighton: Harvester Press, 1979).

۳. بنگرید به صفحات ۱۱۳-۱۵ کتاب:

D. Staritz, *Geschichte der DDR, 1949-1985* (Frankfurt: Suhrkamp, 1985).

و کتاب:

H. Weber, 'The Third Way' in Uwe Wolter (ed.), *Rudolf Bahro: Critical Responses* (New York: M. E. Sharpe, 1980).

۴. برای مثال بنگرید به:

R. Havemann, *An Alienated Man* (London: Davis Poynter, 1973).

برگردان او از کتاب:

Fragen Antworten Fragen.

و هاومن:

'The Socialism of Tomorrow' in Silnitsky, *Communism and Eastern Europe*.

5. R. Bahro, *The Alternative in Eastern Europe* (London: New Left Books, 1978).

و نیز بنگرید به:

Wolter, *Rudolf Bahro*.

۶. مباحثه کامل‌تر درباره توسعه روابط کلیسا و دولت را می‌توانید در فصل‌های ۴ و ۸ کتاب زیر بیابید:

Anatomy of a Dictatorship

و

R. Goeckel, *The Lutheran Church and the East German State* (Ithaca, NY: Cornell University Press, 1990).

مجادلات بسیاری پیرامون این موضوع در ادبیات گسترده آلمان درباره روابط کلیسا و دولت وجود دارد (خصوصاً نقش پرنفوذی که اشتازی در کلیسا داشت). برای مثال بنگرید به مرجع‌هایی که در فصل ۸ شماره ۶ در بالا ذکر شد.

۷. برای مباحثات آغازین در مورد ابتکار عمل‌های صلح بنگرید به:

J. Sandford, *The Sword and the Ploughshare* (London: Merlin Press, 1983); K.

Ehring and M. Dallwitz, *Schwerter zu Pflugscharen* (Hamburg: Rowohlt, 1982).

مطالب بسیاری پیرامون این موضوع نوشته شده است. برای مثال بنگرید به مرجع‌های شماره ۱ در بالا.

۸. درباره یهودیان آلمان شرقی بنگرید به:

Robin Ostow, *Jews in Contemporary East Germany* (London: Macmillan, 1989).

۹. برای مباحثه بیشتر درباره تاریخ مجادلات بنگرید به فصل‌های بعد.

۱۲. فرهنگ‌های واگرا و هویت ملی

۱۰. مقایسه کنید با:

H. James, *A German Identity, 1700–1990*, revd edn (London: Weidenfeld and Nicolson, 1990).

برای مشاهده نظرات من درباره روند مشکل‌آفرین تاریخ آلمان در اشکال سیاسی متغیر و مرزهای جغرافیایی بنگرید به:

M. Fulbrook, *A Concise History of Germany* (Cambridge: Cambridge University Press, 1990); and M. Fulbrook, *German National Identity after the Holocaust* (Cambridge: Polity Press, 1999).

۱۱. این حوزه‌ای است که از زمان اتحاد به بعد بسیار جدل‌آفرین بوده است. برای مثال بنگرید به:

W. Emmerich, *Kleine Literaturgeschichte der DDR*, revd edn (Berlin: Aufbau Taschenbuch Verlag, 2000).

3. *Neues Deutschland*, 18 December 1971.

4. Irma Hanke, 'Continuity and Change: Cultural Policy in the German Democratic Republic since the VIIIth Party Congress in 1971' in K. von Beyme and H. Zimmermann (eds), *Policymaking in the German Democratic Republic* (Aldershot: Gower, 1984).

برای مشاهده دیدگاه تخیلی و جذاب رمان‌نویسی که به آلمان غربی گریخت بنگرید به:
Monika Maron, *Flugasche*.

5. G. Eckart, *So sehe ich die Sache* (Kln: Kiepenhauer and Witsch, 1985).

۶. مقایسه کنید با سخنرانی درباره «گلاسوست و فرهنگ در آلمان شرقی» توسط کلاوس هاپک، معاون وزیر فرهنگ در مدرسه مطالعات اسلواکی و اروپای شرقی، ۳۱ مارس ۱۹۸۸.
۷. برای بازبینی بنگرید به:

C. Burdick et al., *Contemporary Germany: Politics and Culture* (Boulder, CO: Westview Press, 1984), Part Two.

و نیز بنگرید به:

E. Carter, 'Culture, History and National Identity in the two Germanies' in M. Fulbrook (ed.) *Twentieth-Century Germany: Politics, Culture and Society, 1918–1990* (London: Arnold, 2001).

۸. من به طور مبسوط درباره این موضوعات صحبت کرده‌ام. بنگرید به:

Fulbrook, *German National Identity after the Holocaust*.

۹. برای مثال بنگرید به:

'Friedrich: ein Denkmal kehrt zurück', *Der Spiegel* 1986, no. 32; Erich Honecker, 'Unsere Zeit verlangt Parteinahme für Fortschritt, Vernunft und Menschlichkeit' in *Martin Luther und unsere Zeit: Konstituierung des Martin-Luther-Komitees der DDR* (Berlin 1980); G. Giles, 'Berlin's 750th anniversary exhibitions', *German History*, vol. 6 (1988), pp. 164–70.

۱۰. مقایسه کنید با صفحات ۱۷۵–۷ کتاب:

J. Kuppe, 'Das Geschichtsbewusstsein in der DDR' in W. Weidenfeld (ed.), *Geschichtsbewusstsein der Deutschen: Materialien zur Spurensuche einer Nation* Köln: Verlag Wissenschaft und Politik, 1987.

و نیز بنگرید به:

E. Iggers, *Marxist Historiography in Transformation* (Oxford: Berg, 1991); K. Jarausch (ed.), *Zwischen Parteilichkeit und Professionalität* (Berlin: Akademie Verlag, 1991).

۱۱. بنگرید به:

Topographie des Terrors (Berlin: Verlag Willmuth Arenhövel, 1987).

۱۲. مقایسه کنید با صفحات ۱۶-۱۷ کتاب:

G. Herdegen, 'Einstellungen der Deutschen (Ost) zur nationalen Identität' in D. Berg-Schlosser and J. Schissler (ed.), *Politische Kultur in Deutschland: Bilanz und Perspektiven der Forschung* (Opladen: Westdeutscher Verlag, 1987)

۱۳. دربارهٔ Historikerstreit بنگرید به مجموعهٔ پیر:

Historikerstreit (Munich: Piper, 1987).

برای مشاهدهٔ نمونهٔ تفاسیر:

Richard J. Evans, *In Hitler's Shadow* (London: I. B. Tauris, 1989), C. Maier, *The Unmasterable Past: History, Holocaust and German National Identity* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1988).

و انتقادهای بی‌نهایت گزنده به:

D. Bark and D. Gress, *A History of West Germany* (Oxford: Blackwell, 1989), vol. 2, Part Ten, ch. 5.

۱۳. انقلاب آلمان شرقی و پایان دوران پساجنگی

۱. این اثر ادبی مفصلی است دربارهٔ علل، ماهیت و روند انقلاب آلمان شرقی و اتحاد آلمان؛ برخی از مطالب انگلیسی فهرست‌وار بر اساس حروف الفبا در ذیل آمده است، و نیز در اثر من: *Interpretations of the two Germanies, 1945-1990*, 2nd edn (Basingstoke: Macmillan, 2000).

۲. مصاحبه‌های رادیویی به تاریخ ۱۳ سپتامبر ۱۹۸۹، بازچاپ‌شده در جلد ۲۲، شماره ۱۰، اکتبر ۱۹۸۹، صفحه ۱۱۸۰ از کتاب:

Deutschland Archiv.

۳. برای موضوع بافت گسترده‌تر اروپا بنگرید به:

M. Fulbrook (ed.), *The Short Oxford History of Europe since 1945* (Oxford: Oxford University Press, 2000).

۵۷۲ ■ تاریخ آلمان از ۱۹۱۴ تا امروز

۱۴. جمهوری برلین

۱. من به پیروی از همان عملکرد استاندارد از واژه «مردم آلمان شرقی» و «مردم آلمان غربی»، به جای حروف اختصاری پس از ۱۹۹۰ استفاده می‌کنم، و از واژه سرزمین جدید هم برای اطلاق به قلمرو سابق جمهوری دموکراتیک آلمان.
۲. برای مثال بنگرید به صفحات ۲۸۹-۹۰ کتاب:

Peter Cullen, 'Crime and Policing in Germany in the 1990s', in Gordon Smith, William E. Paterson and Stephen Padgett (eds), *Developments in German Politics 2* (Basingstoke: Macmillan, 1996).

۳. بنگرید به:

D. Cesarani and M. Fulbrook (eds), *Citizenship, Nationality and Migration in Europe* (London: Routledge, 1996).

۴. برای مشاهده تحلیل‌های مفصل تجارب و خاطرات مردم آلمان شرقی بنگرید به:

M. Fulbrook, "'Normalisation' in the GDR in Retrospect: East German Perspectives on their Own Lives", in M. Fulbrook (ed.), *Power and Society in the GDR, 1961-1979: The 'Normalization of Rule'?* (Oxford: Berghahn, 2009).

۵. به ویژه بنگرید به:

Hannes Heer, *Vom Verschwinden der Täter: Der Vernichtungskrieg fand statt, aber keiner war dabei* (Berlin: Aufbau Verlag, 2004).

۶. برای مثال بنگرید به:

W. Niven (ed.), *Germans as Victims: Contemporary Germany and the Third Reich* (London and New York: Palgrave Macmillan, 2006).

۱۵. تنش و دگرگونی در آلمان قرن بیستم

1. Edwina Moreton, *Germany between East and West* (Cambridge: Cambridge University Press, 1987).
۲. برای مقایسه یک اظهاریه لیبرال چپی بنگرید به:
Jürgen Kocka, 'Nationalsozialismus und SED-Diktatur im Vergleich' in Kocka, *Vereinigungskrise* (Göttingen: Vandenhoeck and Ruprecht, 1995).
و برای دیدگاه‌های مخالف بنگرید به:
Horst Müller and others to the parliamentary inquiry into the SED regime of the *Bundes- Enquetekommission*, 'Das SED-System in vergleichender Perspektive und

یادداشت‌ها ■ ۵۷۳

die Bedeutung seiner Aufarbeitung,' reproduced in shortened form in I. Drechsler, B. Faulenbach, M. Gutzeit, M. Meckel and H. Weber (eds), *Getrennte Vergangenheit, gemeinsame Zukunft*, vol. 4 (Munich: Deutscher Taschenbuch Verlag, 1997).

۳. برای مثال بنگرید به:

C. Klessmann, H. Misselwitz and G. Wichert (eds), *Deutsche Vergangenheiten: eine gemeinsame Herausforderung* (Berlin: Ch. Links Verlag, 1999).

فهرست مراجع انگلیسی

آلمان قرن بیستم حوزه‌ای بسیار جدل‌آفرین است، زیرا تنها در حوزهٔ رایش سوم کتاب‌های بی‌شماری وجود دارد. من در ذیل تنها فهرست کوتاهی را ارائه می‌دهم که می‌تواند خوانندگان را به آثاری تخصصی‌تر ارجاع دهد؛ مراجع بیشتر را می‌توانید از بخش یادداشت‌ها بیابید. چند کتاب قدیمی‌تر برای توصیف رویکردهای خاص و ارائهٔ معرفی مکان‌های تاریخ‌نویسانه نیز مورد استفاده قرار گرفته‌اند.

کتاب‌های جامع دربارهٔ تمام یا یک بخش وابسته از دوره

F. Biess, M. Roseman and H. Schissler (eds), *Conflict, Catastrophe and Continuity*.

Essays in Modern German History (NY and Oxford: Berghahn, 2007).

S. Colvin (ed.), *Routledge Handbook of German Politics & Culture* (London: Routledge, 2014).

M. Fulbrook (ed.), *Twentieth-century Germany* (London: Arnold, 2001).

M. Fulbrook, *Dissonant Lives: Generations and Violence through the German Dictatorships* (Oxford: Oxford University Press, 2011).

William W. Hagen, *German History in Modern Times. Four Lives of the Nation* (Cambridge University Press, 2012).

Martin Kitchen, *A History of Modern Germany 1800 to the Present* (Oxford: Blackwell, 2012).

Helmut Walser Smith (ed.), *The Oxford Handbook of Modern German History* (Oxford: Oxford University Press, 2011).

آلمان و ایامی و رایش سوم

- G. Aly, 'Final Solution': *Nazi Population Policy and the Murder of the European Jews* (London: Arnold, 1999).
- G. Aly, *Hitler's Beneficiaries: Plunder, Racial War, and the Nazi Welfare State* (London: Metropolitan Books, 2007).
- D. Bankier, *The Germans and the Final Solution: Public Opinion under Nazism* (Oxford: Oxford University Press, 1992).
- O. Bartov, *Hitler's Army: Soldiers, Nazis and War in the Third Reich* (New York: Oxford University Press, 1991).
- O. Bartov (ed.), *The Holocaust: Origins, Implementation, Aftermath* (London: Routledge, 2000).
- R. Bessel, *Germany after the First World War* (Oxford: Clarendon Press, 1993).
- D. Bloxham and T. Kushner, *The Holocaust. Critical Historical Approaches* (Manchester: Manchester University Press, 2005).
- K. D. Bracher, *The German Dictatorship* (Harmondsworth: Penguin, 1975).
- M. Broszat, *The Hitler State* (London: Longman, 1981).
- M. Broszat, *Hitler and the Collapse of Weimar Germany* (Leamington Spa: Berg, 1987).
- C. Browning, *Fateful Months, revd edn* (New York: Holmes and Meier, 1991).
- C. Browning, *Ordinary Men: Reserve Police Battalion 101 and the Final Solution in Poland* (London: HarperCollins, 1992).
- C. Browning, *The Path to Genocide* (Cambridge: Cambridge University Press, 1992).
- C. Browning, *Nazi Policy, Jewish Workers, German Killers* (Cambridge: Cambridge University Press, 2000).
- C. Browning, *The Origins of the Final Solution* (London: Heinemann, 2004).
- M. Burleigh, *Death and Deliverance: 'Euthanasia' in Germany 1900-1945* (Cambridge: Cambridge University Press, 1994).
- M. Burleigh and W. Wippermann, *The Racial State: Germany 1933-45* (Cambridge: Cambridge University Press, 1991).

- P. Burrin, *Hitler and the Jews* (London: Edward Arnold, 1994).
- J. Caplan (ed.), *Nazi Germany* (Oxford: Oxford University Press, 2008).
- G. Corni, *Hitler's Ghettos: Voices from a Beleaguered Society 1939–1944* (London: Hodder Arnold, 2002).
- D. Crew (ed.), *Nazism and German Society* (London: Routledge, 1994).
- L. Dawidowicz, *The War against the Jews* (Harmondsworth: Penguin, 1975).
- R. J. Evans, *The Coming of the Third Reich* (London: Penguin, 2003).
- R. J. Evans, *The Third Reich in Power* (London: Penguin, 2005).
- R. J. Evans, *The Third Reich at War, 1939–1945* (London: Penguin, 2008).
- G. Fleming, *Hitler and the Final Solution* (London: Hamish Hamilton, 1985).
- N. Frei, *National Socialist Rule in Germany* (Oxford: Blackwell, 1993).
- S. Friedländer, *Nazi Germany and the Jews, 1933–1939* (New York: HarperCollins, 1997).
- S. Friedländer, *The Years of Extermination: Nazi Germany and the Jews, 1939–1945* (New York: HarperCollins, 2007).
- M. Fulbrook, *A Small Town near Auschwitz. Ordinary Nazis and the Holocaust* (Oxford: Oxford University Press, 2012).
- P. Gay, *Weimar Culture* (New York: Harper and Row, 1968) R. Gellately, *The Gestapo and German Society* (Oxford: Oxford University Press, 1990).
- R. Gellately, *Backing Hitler* (Oxford: Oxford University Press, 2001).
- S. Gigliotti and B. Lang (eds), *The Holocaust: A Reader* (Oxford: Blackwell, 2005).
- D. Goldhagen, *Hitler's Willing Executioners: Ordinary Germans and the Holocaust* (London: Little, Brown, 1996).
- J. Gross, *Neighbors: The Destruction of the Jewish Community in Jedwabne, Poland* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2001).
- E. Harvey, *Women and the Nazi East* (London: Yale University Press, 2003).
- H. Heer and K. Naumann (eds), *War of Extermination: The German Military in World War II 1941–1944* (Oxford: Berghahn, 2000).
- H. Heiber, *The Weimar Republic* (Oxford: Blackwell, 1993).
- U. Herbert (ed.), *National Socialist Extermination Policies: Contemporary German Perspectives and Controversies* (Oxford: Berghahn, 2000).
- R. Hilberg, *The Destruction of the European Jews, 3 vols.* (New York: Holmes and Meier, 1985).

- G. Hirschfeld and L. Kettenacker (eds), *The Führer-state: Myth and Reality* (Stuttgart: Klett-Cotta, 1981).
- P. Hoffmann, *The German Resistance to Hitler* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1988).
- Olaf Jensen and Claus-Christian Szejnmann (eds), *Ordinary People as Mass Murderers. Perpetrators in Comparative Perspectives* (Houndmills, Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2008).
- Anton Kaes, Martin Jay and Edward Dimendberg (eds), *The Weimar Republic Sourcebook* (Berkeley: University of California Press, 1994).
- M. Kaplan, *Between Dignity and Despair: Jewish Life in Nazi Germany* (Oxford: Oxford University Press, 1999).
- M. Kater, *Hitler Youth* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2004).
- I. Kershaw, *Popular Opinion and Political Dissent in the Third Reich* (Oxford: Clarendon Press, 1983).
- I. Kershaw, *The Hitler Myth* (Oxford: Oxford University Press, 1987).
- I. Kershaw, *Hitler: A Profile in Power* (London: Longman, 1991).
- I. Kershaw, *Hitler, Vol. 1: Hubris, 1889–1936* (London: Penguin, 1998).
- I. Kershaw, *Hitler, Vol. 2: Nemesis, 1936–1945* (London: Penguin, 2000).
- I. Kershaw, *The Nazi Dictatorship, 4th edn* (London: Arnold, 2000).
- I. Kershaw (ed.), *Weimar: Why did German Democracy Fail?* (London: Weidenfeld and Nicolson, 1990).
- E. Kolb, *The Weimar Republic* (London: Unwin Hyman, 1988).
- C. Koonz, *The Nazi Conscience* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2003).
- C. Leitz (ed.), *The Third Reich* (Oxford: Blackwell, 1999).
- M. Marrus, *The Holocaust in History* (London: Weidenfeld and Nicolson, 1988).
- T. Mason, *Social Policy in the Third Reich* (Oxford: Berg, 1993).
- T. Mason, *Nazism, Fascism and the Working Class* (Cambridge: Cambridge University Press, 1995).
- H. Mommsen, *From Weimar to Auschwitz: Essays in German History* (Cambridge: Polity Press, 1991).
- H. Mommsen, *The Rise and Fall of Weimar Democracy* (Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1996).

- J. Noakes and G. Pridham (eds), *Nazism, vol. 1, 'Hitler's Rise to Power'* (Exeter: Exeter Studies in History, 1983).
- J. Noakes and G. Pridham, *Nazism, vol. 2: State, Economy and Society, 1933–1939* (Exeter: Exeter Studies in History, 1984).
- J. Noakes and G. Pridham, *Nazism, vol. 3: Foreign Policy, War and Racial Extermination* (Exeter: Exeter Studies in History, 1988).
- J. Noakes and G. Pridham, *Nazism, vol. 4: The German Home Front in World War II* (Exeter: Exeter Studies in History, 1998).
- R. Overy, *War and Economy in the Third Reich* (Oxford: Clarendon Press, 1994).
- R. Overy, *Why the Allies Won* (London: Jonathan Cape, 1995).
- R. Overy, *The Nazi Economic Recovery, 2nd edn* (Cambridge: Cambridge University Press, 1996).
- D. Peukert, *Inside Nazi Germany* (London: Batsford, 1987).
- D. Peukert, *The Weimar Republic: The Crisis of Classical Modernity* (London: Allen Lane, 1991).
- D. Reese, *Growing up Female in Nazi Germany* (Michigan: University of Michigan Press, 2006).
- A. Rossino, *Hitler strikes Poland: Blitzkrieg, Ideology and Atrocity* (Kansas: University Press of Kansas, 2003).
- D. Schoenbaum, *Hitler's Social Revolution* (London: Weidenfeld and Nicolson, 1967).
- R. Shandley (ed.), *Unwilling Germans? The Goldhagen Debate* (Minneapolis: University of Minnesota Press, 1998).
- Timothy Snyder, *Bloodlands. Europe between Hitler and Stalin* (London: Vintage, 2010).
- N. Stargardt, *Witnesses of War. Children's Lives under the Nazis* (London: Jonathan Cape, 2005).
- J. Stephenson, *Women in Nazi Society* (London: Croom Helm, 1975).
- J. Stephenson, *The Nazi Organisation of Women* (London: Croom Helm, 1981).
- J. Stephenson, *Hitler's Home Front: Württemberg under the Nazis* (London: Hambledon, 2006).
- D. Stone (ed.), *The Historiography of the Holocaust* (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2006).

- A. Tooze, *Wages of Destruction. The Making and Breaking of the Nazi Economy* (London: Penguin, 2006).
- E. D. Weitz, *Weimar Germany. Promise and Tragedy* (Princeton and Oxford: Princeton University Press, 2007).
- J. Wright, *Gustav Stresemann: Weimar's Greatest Statesman* (Oxford: Oxford University Press, 2002).

آلمان غربی و شرقی ۱۹۴۵-۱۹۹۰

- M. Allinson, *Politics and Popular Opinion in East Germany, 1945-68* (Manchester: Manchester University Press, 2000).
- T. Garton Ash, *In Europe's Name* (New York: Random House, 1993).
- F. Biess, *Homecomings: Returning POWs and the Legacies of Defeat in Postwar Germany* (Princeton and Oxford: Princeton University Press, 2006).
- G. Bruce, *Resistance with the People: Repression and Resistance in Eastern Germany, 1945-1955* (Lanham, MD: Rowman and Littlefield, 2003).
- P. Caldwell, *Dictatorship, State Planning, and Social Theory in the GDR* (Cambridge: Cambridge University Press, 2003).
- D. Childs and R. Popplewell, *The Stasi: The East German Intelligence and Security Service* (Basingstoke: Macmillan, 1996).
- D. Crew (ed.), *Consuming Germany in the Cold War* (Oxford: Berg, 2003).
- R. Dahrendorf, *Society and Democracy in Germany* (London: Weidenfeld and Nicolson, 1968).
- M. Dennis, *Social and Economic Modernisation from Honecker to Kohl* (London: Pinter, 1993).
- M. Dennis, *The Stasi: Myth and Reality* (London: Pearson, 2003).
- R. J. Evans, *In Hitler's Shadow* (London: I. B. Tauris, 1989).
- J. Feinstein, *The Triumph of the Ordinary: Depictions of Daily Life in the East German Cinema, 1949-1989* (Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2002).
- N. Frei, *Adenauer's Germany and the Nazi Past* (New York: Columbia University Press, 2002).
- M. Fulbrook, *Anatomy of a Dictatorship: Inside the GDR, 1945-1989* (Oxford: Oxford University Press, 1995).

- M. Fulbrook, *German National Identity after the Holocaust* (Cambridge: Polity Press, 1999).
- M. Fulbrook, *Interpretations of the Two Germanies, 1945–1990, 2nd edn* (Basingstoke: Macmillan, 2000).
- M. Fulbrook, *The People's State: East German Society from Hitler to Honecker* (London: Yale University Press, 2005).
- M. Fulbrook (ed.), *Power and Society in the GDR, 1961–1979: The 'Normalization of Rule'?* (New York: Berghahn, 2009).
- M. Fulbrook and A. Port (eds), *Becoming East Germans. Socialist Structures and Sensibilities after Hitler* (New York; Berghahn, 2013).
- G.-J. Glaessner and I. Wallace (eds), *The German Revolution of 1989* (Oxford: Berg, 1992).
- R. Goeckel, *The Lutheran Church and the East German State* (Ithaca, NY: Cornell University Press, 1990).
- P. Grieder, *The East German Leadership 1946–73: Conflict and Crisis* (Manchester: Manchester University Press, 1999).
- D. Harsch, *Revenge of the Domestic: Women, the Family and Consumerism in the GDR* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2007).
- J. Herf, *Divided Memory* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1997).
- K. Jarausch (ed.), *Dictatorship as Experience: Towards a Socio-Cultural History of the GDR* (Oxford: Berghahn, 1999).
- K. Jarausch, *After Hitler: Recivilizing Germans, 1945–1995* (Oxford: Oxford University Press, 2006).
- C. Joppke, *East German Dissidents and the Revolution of 1989* (Basingstoke: Macmillan, 1995).
- D. Keithly, *The Collapse of East German Communism* (Westport, CT: Praeger, 1992).
- L. Kettenacker, *Germany since 1945* (Oxford: Oxford University Press, 1997).
- C. Klessmann (ed.), *The Divided Past: Rethinking Post-war German History* (Oxford and New York: Berg, 2001).
- J. Kopstein, *The Politics of Economic Decline* (Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1997).

- A. Kramer, *The West German Economy* (Oxford: Berg, 1991).
- M. Landsman, *Dictatorship and Demand* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2005).
- W. Leonhard, *Child of the Revolution* (London: Collins, 1957).
- W. Loth, *Stalin's Unwanted Child: The Soviet Union, the German Question, and the Founding of the GDR* (Basingstoke: Macmillan, 1998).
- J. Madarász, *Conflict and Compromise in East Germany, 1971–1989: A Precarious Stability* (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2003).
- J. Madarász, *Working life in East Germany, 1961 to 1979: Arriving in the Everyday* (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2006).
- C. Maier, *The Unmasterable Past: History, Holocaust and German National Identity* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1988).
- C. Maier, *Dissolution* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1997).
- P. Major, *Behind the Berlin Wall. East Germany and the Frontiers of Power* (Oxford: Oxford University Press, 2009).
- P. Major and J. Osmond (eds), *The Workers' and Peasants' State: Communism and Society in East Germany under Ulbricht 1945–71* (Manchester: Manchester University Press, 2002).
- A. J. McAdams, *Germany Divided* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1993).
- A. McDougall, *Youth Politics in East Germany: The Free German Youth Movement 1946–1968* (Oxford: Oxford University Press, 2004).
- L. H. McFalls, *Communism's Collapse, Democracy's Demise?* (Basingstoke: Macmillan, 1995).
- J. McLellan, *Love in the Time of Communism. Intimacy and Sexuality in the GDR* (Cambridge: Cambridge University Press, 2011).
- R. Moeller (ed.), *West Germany under Construction: Politics, Society and Culture in the Adenauer Era* (Ann Arbor: University of Michigan Press, 1997).
- R. Moeller, *War Stories: The Search for a Usable Past in the Federal Republic of Germany* (Berkeley and Los Angeles: University of California Press, 2001).
- N. Naimark, *The Russians in Germany* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1995).
- A. J. Nicholls, *The Bonn Republic: West German Democracy, 1945–1990* (London: Longman, 1997).

- A. Nothnagle, *Building the East German Myth* (Ann Arbor: University of Michigan Press, 1999).
- P. O'Dochartaigh, *Germany since 1945* (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2004).
- J. Palmowski, *Inventing a Socialist Nation. Heimat and the Politics of Everyday Life in the GDR 1945-1990* (Cambridge: Cambridge University Press, 2009).
- K. Pence and P. Betts (eds), *Socialist Modern. East German Everyday Culture and Politics* (Ann Arbor: University of Michigan Press, 2008).
- U. Poiger, *Jazz, Rock and Rebels: Cold War Politics and American Culture in a Divided Germany* (Berkeley: University of California Press, 2000).
- R. Pommerin (ed.), *The American Impact on Postwar Germany* (Providence, RI: Berghahn, 1995).
- A. Port, *Conflict and Stability in the German Democratic Republic* (Cambridge: Cambridge University Press, 2007).
- P. Pulzer, *German Politics 1945-1995* (Oxford: Oxford University Press, 1995).
- E. Rubin, *Synthetic Socialism. Plastics and Dictatorship in the German Democratic Republic* (Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2008).
- H. Schissler (ed.), *The Miracle Years: A Cultural History of West Germany, 1949-1968* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2001).
- H. P. Schwarz, *Konrad Adenauer, 2 vols* (Providence, RI: Berghahn, 1995, 1997).
- G. Smith, W. Paterson, P. H. Merkl (eds), *Developments in West German Politics* (Basingstoke: Macmillan, 1989).
- D. Spilker, *The East German Leadership and the Division of Germany* (Oxford: Oxford University Press, 2006).
- R. Stokes, *Constructing Socialism: Technology and Change in East Germany 1945-1990* (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2000).
- H. A. Turner, *Germany from Partition to Reunification* (New Haven, CT: Yale University Press, 1992).
- I. Turner (ed.), *Reconstruction in Postwar Germany* (Oxford: Berg, 1989).
- H. A. Winkler, *Germany: The Long Road West. Volume II: 1933-1990* (Oxford: Oxford University Press, 2007).
- R. Woods (ed.), *Opposition in the GDR under Honecker* (London: Macmillan, 1986).

- G.-J. Glaessner, *The Unification Process in Germany* (London: Pinter, 1992).
- H. James and M. Stone (eds), *When the Wall Came Down* (London: Routledge, 1992).
- K. Jarausch, *The Rush to German Unity* (Oxford: Oxford University Press, 1994).
- K. Jarausch and V. Gransow (eds), *Uniting Germany: Documents and Debates* (Oxford: Berghahn, 1994).
- N. Hodgkin and C. Pearce (eds), *The GDR Remembered: Representations of the East German State since 1989* (Rochester, NY: Camden House, 2011).
- R. Mandel, *Cosmopolitan Anxieties. Turkish Challenges to Citizenship and Belonging in Germany* (Durham, NC: Duke University Press, 2008).
- A. J. McAdams, *Judging the Past in Unified Germany* (Cambridge: Cambridge University Press, 2001).
- P. H. Merkl (ed.), *The Federal Republic of Germany at Forty-five: Union without Unity* (Basingstoke: Macmillan, 1995).
- M. Mertes, S. Müller, H. A. Winkler (eds), *In Search of Germany* (New Brunswick, NJ: Transaction Publishers, 1996).
- B. Miller, *Narratives of Guilt and Compliance in Unified Germany. Stasi informers and their impact on society* (London: Routledge, 1999).
- W. Niven, *Facing the Nazi Past* (London: Routledge, 2002).
- W. Niven (ed.), *Germans as Victims: Contemporary Germany and the Third Reich* (London and New York: Palgrave Macmillan 2006).
- J. Osmond (ed.), *German Reunification* (Harlow: Longman, 1992). Szabo, *The Diplomacy of German Unification* (New York: St Martin's Press, 1992).
- K. Till, *The New Berlin: Memory, Politics, Place* (Minneapolis: University of Minnesota Press, 2005).
- P. Zelikow and C. Rice, *Germany Unified and Europe Transformed* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1995).